

Wstęp

Uczenie się od zawsze wpisane jest w rozwój naszego gatunku. Rozwój ludzkości postępował właśnie dzięki uczeniu się. Wśród wielu gatunków zwierząt to właśnie my ludzie jako jedyni potrafimy wykorzystywać skomplikowany język mówiony, pismo czy wreszcie technologie. Dzięki wykorzystaniu ich potrafimy przekazywać własną wiedzę i umiejętności. Budujemy i kształcimy nowe pokolenia, wykorzystujemy i tworzymy nową wiedzę, kształtujemy oblicza świata. Poszczególne ery ewolucji cywilizacyjnych kształtują oblicza przemijających pokoleń. Zmieniający się świat wymaga od nas nowych kompetencji, a ich rozwój możliwy jest dzięki stale zmieniającej się paletce metod i narzędzi. Rozwój rewolucji przemysłowej 4.0 zapoczątkował potrzebę rozwoju kompetencji przyszłości oraz kompetencji cyfrowych. Zarówno kompetencje przyszłości, jak i kompetencje cyfrowe definiowane są na wiele różnych sposobów, z których wybrane opisane zostaną w niniejszej publikacji. Potrzeba rozwoju kompetencji cyfrowych oraz kompetencji przyszłości dostrzegana jest tym mocniej, im mocniej zmienia się rynek pracy. W warunkach transformacji cyfrowej kluczowym zasobem staje się wiedza, a kluczową kompetencją ludzi i organizacji – sposób i szybkość jej pozyskiwania i wykorzystywania. Na rynku pracy kształtowanym przez procesy automatyzacji i platformizacji odnajdą się tacy pracownicy, którzy bazując na zaawansowanych kompetencjach poznawczych, społecznych i technicznych (w tym cyfrowych), będą potrafili dostosowywać profil swoich umiejętności do szybko zmieniających się oczekiwań pracodawców¹. Rola i znaczenie kompetencji przyszłości, a wśród nich kompetencji cyfrowych dostrzeżone zostały przez rządy większości państw świata, biznes, środowiska edukacyjne, ich poziom zadecyduje bowiem o kierunkach i trendach rozwoju świata.

¹ Kompetencje_przyszlosci_Raport_DELabUW.pdf, (data dostępu: 20.12.2021 r.).

Kluczowego znaczenia nabierają kompetencje, które odróżniają pracę człowieka od pracy systemów informatycznych, robotów czy sztucznej inteligencji. Ponieważ w tych obszarach człowiek będzie wciąż trudny do zastąpienia, zostały one nazywane kompetencjami przyszłości. Zalicza się do nich się:

KOMPETENCJE POZNAWCZE – potocznie nazywane kompetencjami myślenia. Jest to pojęcie bardzo szerokie, obejmujące zarówno kreatywność, jak i logiczne rozumowanie i rozwiązywanie złożonych problemów.

KOMPETENCJE SPOŁECZNE – są niezbędne w środowisku pracy, które wymaga kontaktu z drugim człowiekiem, pracy zespołowej lub zarządzania ludźmi. Należą do nich: efektywna współpraca w grupie, przywództwo i przedsiębiorczość oraz inteligencja emocjonalna.

KOMPETENCJE CYFROWE I TECHNICZNE – to umiejętności tzw. twarde. Szczególnie ważne są kompetencje cyfrowe, które nabierają podstawowego znaczenia. Nie ograniczają się jedynie do programowania czy analizy danych, ale obejmują szeroki zakres umiejętności od cyfrowego rozwiązywania problemów po wiedzę z zakresu prywatności czy cyberbezpieczeństwa.

Kompetencje przyszłości mogą być skutecznie kształtowane w ramach szerokiego i elastycznego ekosystemu edukacyjnego nastawionego na kształcenie ustawiczne. Centrum tego ekosystemu stanowi jednostka, która rozumie potrzebę stałego doksztalcania się i nabywania nowych umiejętności. Podstawową strukturę tego ekosystemu tworzą instytucje zapewniające edukację formalną, rozumianą jako naukę w szkole i na uczelni, ale niezbędną rolę odgrywają w nim wszelkie organizacje dostarczające możliwości edukacji pozaformalnej i nieformalnej: pracodawcy, organizacje pozarządowe, dostawcy kursów offline i online, społeczności lokalne itp. Instytucje edukacji formalnej rozwijają wiedzę i umiejętności, ale przede wszystkim kompetencje poznawcze i społeczne pozwalające czerpać z możliwości tkwiących w kształceniu dostarczanym w ramach otwartego ekosystemu edukacyjnego². Do sposobu postrzegania, definiowania, a także skuteczności wykorzystywania kompetencji przyszłości oraz kompetencji cyfrowych w biznesie, edukacji, jak również codziennym życiu każdego człowieka bez wątpienia przyczyniła się również epidemia COVID-19. Praca zdalna oraz hybrydowa, nauka online, wymuszona epidemią konieczność zmiany sposobu pracy, sposobu życia, sposobu edukacji na cyfrowy spowodowały, iż większość ludzi nawet najwięksi sceptycy cyfrowego świata „doświadczyli go”. Jako społeczeństwo

² Ibidem.

postawiliśmy „cyfrowy krok”, który zmienił oblicze znanego nam świata. Rola kompetencji przyszłości, a w szczególności kompetencji cyfrowych nabrały jeszcze większego znaczenia. Równie dużego znaczenia nabrała e-edukacja jako forma rozwoju kompetencji cyfrowych kierowana zarówno dla dzieci, młodzieży, jak i osób dorosłych. Odpowiednie jej wdrożenie oraz wykorzystanie zaczęło być postrzegane jako jeden z warunków sukcesu biznesowego oraz edukacyjnego.

Niniejsza publikacja ma charakter badawczy, zawiera przegląd wybranych modeli kompetencji cyfrowych, jak również analizy autorskich badań mający na celu określenie roli przyszłości ze szczególnym podkreśleniem roli kompetencji cyfrowych we współczesnym świecie oraz roli e-edukacji w ich rozwoju.